

Радомир Ивановић

Нови аналитички подухвати

(Владета Вуковић: „Записи из књижевности“, Јединство, Приштина, 1974. године)

Пета књига Владете Вуковића из науке о књижевности (претходно је објавио: „На међа времена“, Јединство, Приштина, 1962, „Књижевно дело Милутина Бојића“, Заједница научних установа Косова, Приштина, 1969, „Огледи и чланци“, Баг дала, Крушевац, 1970. и „Осврти“, Јединство, Приштина, 1972) ваљан је повод да се анализира читав његов опус, стваран у току готово три деценије неопусталог рада (Вуковић је нашем читаоцу познат и као аутор бројних књига поезије и песама расутих у великом броју књижевних публикација и дневних листова, од прве поратне године до данас).

Вуковић припада оном типу књижевног аналитичара који остаје веран одређеној тематској области (у књижевној историји то је период романтизма у јужнословенским књижевностима, односно период XIX и XX века, а у области књижевне критике то је савремена књижевна продукција коју Вуковић прати на текућој траци) и аналитичарском методу (модерном истраживању књижевних појава прошлости и садашњости, махом парцијалним огледима и студијама појединим појавама и писцима, или у већ традиционалном маниру — праћење тек објављених дела савременика, при чему Вуковић, залубљен у литературу, не посвећује довољно пажње избору књига о којима ће писати те се у бројном списку рецензираних књига могу наћи многе које, мада недавно објављене, већ по крива вео заборави).

Ако се изузме Вуковићева докторска дисертација, која је рађена монографским методом (о књижевном делу Милутина Бојића) све Вуковићеве књиге су, у ствари, збирке огледа и чланака, састављене махом из два

дела: у првом, обимнијем и значајнијем, налазе се обимнији огледи и студије, понекад недовршени критички осврти о занимљивим књижевним појавама, чланци и синтетички прилози. У њима Вуковић махом показује завидно познавање књижевне историје, друштвених збивања и мноштва других појединости које се са занимањем читају у тексту и контексту Вуковићеве, често особене књижевне анализе. У свим књигама, без изузетка, то је онај незаобилазни део, док се у другом делу књига обично налазе сабрани прикази и белешке и они су мање значајни, мада Вуковић пише тежак, ђу књижевну критику у најбољем критичком маниру. Та утврђена концепција проширена је у „Записима из књижевности“ и трећем делом, који представља архивска истраживања Вуковићева, тако да се већ по првом и трећем делу може наслутити да ти делови настају у свакодневној пракси проучавања књижевне проблематике (Вуковић је професор књижевности на Филозофском факултету у Приштини) и архивских истраживања којима се богати књижевна култура код нас.

Стога се ниједна од објављених књига не би могла анализирати појединачно, а да се тиме не наруши обухватна акадија за свих домета које Вуковић остварује својим књигама из науке о књижевности. Његове књиге се међусобно осветљавају, допуњују и тумаче једна другу, јер се на основу њих може лако утврдити генеза стваралачких способности Вуковићевих и проблематика којом се годинама бави, односно метода које примењује, литературу коју консултује, јер ћемо у његовом делу често наићи на компарати-

вна изучavaња југословенских књижевности, на паралеле наше и европске и светске књижевности (у том погледу Вуковић се најчешће бави паралелама са француском и руском књижевношћу), утицаје које трпи и слично.

Бавећи се веома разноврсним темама, различитим временским одсечцима, очито је да Вуковић неуједначено остварује своје књиге. Највредније прилоге у „Записима из књижевности“, до сад најобимнијој Вуковићевој књизи (338 страна), представљају: први део „Фрагмента о Његошу“, „Змај у светлу романтизма и народне поезије“, „Српска сеоска приповетка и Душан Радић“, „Наша родољубива поезија и косовски мит“, „Реализам социјалистичке епохе у нашој поезији“, док су најслабији прилози о Ђури Јакшићу и антиратној теми у књижевности, с обзиром да се у првом прилогу понављају многи познати детаљи из области литературе о барду нашег романтизма, поготову након монографије о њему, а у другом је дата само скица уместо подробне студије о овом веома интересантном књижевном проблему.

У другом делу књиге Вуковић је сабрао тридесетак приказа на књиге двадест и шест белетриста и научника, објављених у бројним публикацијама за последњих петнаестак година. Критички осврти су најчешће грађени на аналитичаревим непосредним импресијама. Вуковић је веома сензибилан критичар који рафиновано осећа праве вредности књижевних остварења, али уједно он је и критичар који готово увек при мењује метод афирмативне критике (примедбе се махом односе само на поједине песме или делове књиге, а само су у два-три маха дате неке критичкије оубеде, као у случају поезије Чеда Шуњевића, Слободана Чичковића и још неколико примера). У том погледу Вуковић дели судбину осталог критичарског корпуса савремене критике. Њему је много важније подржати писца и одлучити вредније од мање вредних страница, мада се валоризација увек одвија унутар једног књижевног опуса, односно унутар књиге која се коментарише, тако

да читалац не може да има увид у поређење ширих размера, са целокупном савременом књижевношћу одређеног рода или жанра у једној националној књижевности.

Вуковићу треба одати признање што непрекидно, у последњих петнаест година, прати књижевна остварења на албанском језику и што их надахнутим критичким приказима презентује ширем подручју српскохрватског језика тако да доприноси афирмацији младе албанске књижевности у Југославији. У овој књизи тој књижевности су посвећени прилози: антологија албанске лирике „Песме горке и поносне“, антологија о најновијој албанској књижевности на Косову (антологију је издао сплитски часопис „Мogućности“), поезији Есада Мекулија, Али Подримје, Миђевија. Вуковић пасионирано прати и књижевно стваралаштво Косова на српскохрватском језику, тако да се може рећи да готово ни једна од књига објављених на Косову није остала критички непрокоментарисана (без обзира да ли је Вуковић уносио приказе у књиге или их оставио за неку другу прилику).

Као што је већ речено, трећи део књиге је посвећен необјављеним писмима и рукописима српских и хрватских књижевника, чиме се богати књижевно наслеђе. Ту је преписка Милоша Видаковића, Петра Кочића, Глише Елезовића, Јована Лучића, Душана Васиљева, Станислава Винавера, нарочито за нимљива писма Велимира Рајића и Тина Ујевића, Павла Поповића, Стевана Луковића и других. Објављена архивска грађа, уз богате Вуковићеве коментаре, тако постаје доступна ја већем броју корисника и проучавалаца књижевне историје.

На крају треба одати признање издавачком предузећу „Јединство“ и уреднику ове едитције Драгану Стојадиновићу који су од краја 1965. године (када се појавила збирка поезије Р. Павловића „Бестелесни коњаник“) до данас објавили 44 књиге поезије, прозе, драме, превода, антологија и књига из науке о књижевности. За смишљену концепцију и истрајност они заслужују само похвале.

ПОВЕРА
ОКТОБРА